

Motion till riksdagen 2010/11:U317

av Börje Vestlund m.fl. (S)

Hbt och världen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett ökat nordiskt samarbete i hbt-frågor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Nordens kontakter med de baltiska staterna inom hbt-området.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en förändring av regelverket för diskriminering på EU-nivå.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förändringar av regelverket vad gäller rörlighet för samkönade par inom EU.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder mot de medlemmar i EU som inte respekterar hbt-personers mänskliga rättigheter.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett ökat svenskt engagemang i hbt-frågorna inom FN-systemets ram.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hbt-perspektiv i utvecklingssamarbetet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hbt-perspektiv i det handelspolitiska samarbetet med andra länder.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en tillämpning av hbt-personers skyddsskäl som står i bättre överensstämmelse med riksdagens beslut.¹

¹ Yrkande 9 hänvisat till SfU.

Fel! Okänt namn på

Inledning

I den socialdemokratiska visionen om samhället är det en skam mot en demokrati som grundar sig på mänskliga rättigheter när statsmakten inte säkerställer alla lika möjligheter och inflytande att påverka sin livssituation på lika villkor. I den här motionen lyfter vi fram homosexuellas, bisexuellas och transpersoners speciella livsvillkor i ett internationellt perspektiv.

Vi vet att diskriminering och ojämlig behandling inte försvinner av sig själv.

Vi vet att en lagstiftning som behandlar människor olika sänder signaler till medborgarna att det är acceptabelt eller till och med rätt och riktigt att värdera människor olika.

Vi vet att för utsatta grupper krävs det att man skapar vissa skyddande lagar då utsattheten är så total.

Därför väljer vi att lägga fram dessa förslag. Vi lägger fram dem för att få till stånd de förändringar som vi vet krävs för att nå fram till ett samhälle där människors sexuella läggning eller upplevda könstillhörighet samt val av könsuttryck inte ska kunna ses som en belastning eller något onormalt utan något som berikar samhället och ökar dess mångfald.

Som socialdemokrater måste vi finna verktyg att se helheten i det vi gör. Vi är en del av en allmän globaliserad värld. Då räcker det inte att bara förändra på hemmaplan. Vi måste arbeta mot kränkningar av mänskliga rättigheter var de än uppträder. Inte minst gäller detta när hbt-personer utsätts för våld eller andra brott eller kränkningar.

Norden

De senaste årens utveckling i de nordiska länderna har inneburit att flera viktiga reformer för hbt-personer har genomförts, bl.a. när det gäller äktenskapslagstiftning och adoptionsfrågor. Detta är glädjande, men det finns fortfarande områden där det märks skillnader mellan de nordiska ländernas lagstiftning. På sikt kan förhoppningsvis dessa skillnader utjämnas.

Men en förändring kommer inte till stånd av sig själv. Här kan Nordiska rådet spela en viktig roll när det gäller harmonisering av lagstiftningen för hbt-personer. Inte minst inom diskrimineringsområdet finns det fortfarande oacceptabla skillnader. Ett annat område där det fortfarande finns skillnader mellan länder gäller synen på transpersoners situation. Det handlar inte bara om den formella lagstiftningen inom olika områden. Vi vet också att hot och våld mot transpersoner är ett stort problem.

Det nordiska samarbetet har successivt utvecklats till att öka kontakterna också med de baltiska staterna. I Estland, Lettland och Litauen finns en helt annan syn på hbt-frågorna än den vi möter i de nordiska länderna. I Baltikum vill man förbjuda Prideparader, och i Litauen har parlamentet antagit anti-homosexuell lagstiftning och planer finns på ytterligare lagstiftningsåtgärder i

syfte att försvåra situationen för hbt-personer. Inom ramen för det nordiska samarbetet måste därför den skrämmande utvecklingen i Baltikum aktualiseras. Detta kan exempelvis ske genom att de nordiska länderna i sina kontakter med de baltiska staterna alltid aktualiserar hbt-frågornas betydelse för att främja det goda samarbetet. Sverige måste i det nordiska samarbetet spela en mer aktiv roll än hittills när det gäller hbt-frågorna.

Europa

I dagsläget är homosexualitet inte kriminaliserat i något europeiskt land. EU:s officiella inställning är också att diskriminering av hbt-personer strider mot grundläggande mänskliga rättigheter. Verkligheten ser dock annorlunda ut i flera av EU:s medlemsländer. Det framgår med all önskvärd tydlighet i den rapport som sammanställts av EU:s byrå för grundläggande rättigheter: "Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation in the EU Member States".

Inom EU finns i dag en acceptabel lagstiftning vad gäller diskriminering inom arbetslivet, med undantag för transpersoner. När nu EU ser över sitt diskrimineringsregelverk med ambitionen att lagstifta på de samhällsområden där det i dag inte finns något skydd mot diskriminering, är det av största vikt att transpersoner inkluderas i diskrimineringsförbudet på arbetsmarknaden.

Europeiska kommissionen har lagt fram ett unikt lagförslag om en homosexuell antidiskrimineringslagstiftning som avser att ge likvärdigt skydd avseende fyra grunder (religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning) inom yrkesinriktad utbildning, socialt skydd, hälso- och sjukvård, utbildning och tillgång till varor och tjänster, inklusive bostäder, som är tillgängliga för allmänheten. Det är oerhört viktigt att Sverige aktivt verkar för att denna lag antas av EU. Vi socialdemokrater ser gärna att denna lag snarast kompletteras med ett skydd för transpersoner, inom ramen för liggande antidiskrimineringsdirektiv.

Vidare är det viktigt att verka för att hbt-personer som EU-medborgare ska ha möjlighet att röra sig fritt inom EU och både studera och arbeta på lika villkor som övriga EU-medborgare. För detta krävs att samkönade pars relationer och familjebildning erkänns inom samtliga medlemsstater, vilket inte sker i dag.

För att kunna bli medlem i EU måste ett kandidatland uppfylla de s.k. Köpenhamnskriterierna. Enligt dessa kan diskriminering av hbt-personer inte accepteras. Det är ett tydligt och bra ställningstagande, men tyvärr finns inte motsvarande tydlighet när ett land väl har blivit medlem i EU. Under de senaste åren har det kommit många rapporter från länder som Polen, Litauen och Lettland om att man där aktivt motarbetar hbt-personers mänskliga rättigheter. I Polen har lagförslag diskuterats som skulle förbjuda homosexuella att arbeta som lärare och i Litauen har man nyligen förbjudit förmedlingen av positiv information om homosexualitet. Den litauiska lagstiftningen har

Fel! Okänt namn på

dessvärre fungerat som föredöme för andra medlemsstater att diskutera liknande åtgärder.

EU:s reaktioner på dessa angrepp på mänskliga rättigheter har varit tama och uddlösa. Tyvärr har inte heller den svenska regeringen förmått att i egenkap av EU:s ordförandeland driva en aktiv politik. När Litauens parlament antog den anti-homosexuella lagstiftningen gjorde visserligen Sverige vissa kommentarer i svenska massmedier men några officiella avståndstaganden från EU:s sida förekom inte. Denna brist ger felaktiga signaler till de litauiska makthavarna.

Samtidigt innebär EU:s tystnad att EU:s möjligheter att påtala övergrepp mot hbt-personer i länder utanför EU försvagas. Det är lätt för länder som Zimbabwe och Uganda att avfärda EU:s synpunkter på den svåra situationen för hbt-personer i dessa länder när EU i praktiken inte själv är det goda föredöme som man vill vara.

Men också i länder som inte är medlemmar i EU förekommer diskriminering av hbt-personer. Detta är särskilt tydligt när det gäller inskränkningar av yttrandefriheten när länder förbjuder Prideparader. I Moldavien och Ryssland har myndigheterna under flera år förbjudit dessa parader och bara för någon vecka sedan tvingades man avblåsa en planerad Prideparad i Belgrad då myndigheterna inte kunde garantera deltagarnas säkerhet efter det att paraden blivit utsatt för allvarliga hot.

Sverige måste använda sitt medlemskap i EU och sin informella makt att påverka medlemsländerna så att dessa homofobiska värderingar motverkas. Sverige har visserligen gjort olika uttalanden där man betonar vikten av att respektera hbt-personers mänskliga rättigheter. Det är bra men inte tillräckligt. Det krävs ett mer aktivt och konsekvent agerande där dessa brott påtalas. För medlemmar i EU bör Sverige kräva att kommissionen använder sig av de legala möjligheter som EU:s stadga erbjuder exempelvis när det gäller att hänskjuta ärenden till EU:s domstol.

När det gäller länder som inte är medlemmar i EU bör ett mer aktivt agerande ske inom ramen för utvecklingsarbetet, exempelvis när det gäller Moldavien. EU är världens största biståndsgivare och det är viktigt att Sverige, i enlighet med våra internationella policydokument för utvecklingsarbete som innefattar hbt-personers rättigheter, verkar för att EU:s medlemsländer i sitt bistånd på liknande sätt prioriterar sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Världen

Situationen är mycket svår för hbt-personer i många av världens länder. Homosexuella relationer är förbjudna i drygt 70 länder och i tioalet av dessa kan dödsstraff utdömas. Det är dock inte bara den formella lagstiftningen som har betydelse för situationen för hbt-personer. Nyligen publicerade Human Rights Watch (HRW) en rapport om situationen i Irak. Där framkommer med all önskvärd tydlighet att det irakiska samhället – oavsett lagstiftningens utform-

ning – inte förmår skydda hbt-personer mot ett systematiskt och grymt mördande av enskilda hbt-personer, mord som utförs av olika religiösa grupper.

Av HRW:s rapport framgår att flera hundra hbt-personer har torterats och mördats under de senaste månaderna; de lemlästade kropparna slängs på närmaste sophög.

Övergreppen mot hbt-personer i Iran är väl kända sedan tidigare men också i länder som Nigeria och Uganda sker en aktiv förföljelse av hbt-personer. Hedersrelaterat våld förekommer i flera länder i Mellanöstern medan situationen i andra länder, som exempelvis Bangladesh och Burundi, är mycket svår för många hbt-personer.

FN kan givetvis spela en viktig roll när det gäller att försvara hbt-personers mänskliga rättigheter, men då det bland organisationens medlemsstater finns många som själva bedriver en aktiv förföljelse mot hbt-personer har det visat sig vara svårt att få FN att agera kraftfullt. Visserligen gjorde 66 medlemsstater i generalförsamlingen förra året ett uttalande till stöd för hbt-personer men det är fortfarande lång väg kvar till att man kan få en majoritet för resolutioner som kräver att medlemsstaterna avskaffar all form av diskriminering. Sverige måste också påverka FN:s olika organ att i sin verksamhet inkludera direkta insatser till förmån för hbt-personer.

Mot den realpolitiska verkligheten är det viktigt att Sverige använder sig av de praktiska möjligheter som finns inom ramen för det svenska utvecklingssamarbetet med olika länder. Sida spelar här en viktig roll men har hittills, trots goda ambitioner i en handlingsplan, i praktiken visat sig vara passiv när det gäller att lyfta hbt-frågorna i utvecklingssamarbetet.

Ett viktigt steg är därför att lyfta hbt-personers mänskliga rättigheter i den dialog som förs med länder där hbt-personer utgör en utsatt grupp. I dessa sammanhang är det inte fruktbart att hänvisa till mänskliga rättigheter i allmänhet, utan respekten för hbt-personer och staters skyldigheter att tillgodose dessa måste lyftas explicit för att få genomslag. Vad gäller svenskt utvecklingssamarbete måste hbt-personers mänskliga rättigheter och deras möjligheter att påverka sin livssituation stärkas kraftigt dels genom konkreta insatser, dels genom en tydlig dialog från svensk sida. En ny handlingsplan för hbt-personers plats inom svenskt utvecklingssamarbete med en rejäl ambitionshöjning måste tas fram och antas av regeringen.

Sverige strävar efter att utöka det handelspolitiska utbytet med fler länder, och bland dessa återfinns flera som bedriver en aktiv förföljelse av hbt-personer (exempelvis Irak och Saudiarabien). Officiellt heter det att Sverige på så sätt kan påverka dessa stater att förändra sin inställning till hbt-personer. Konkret görs dock inget, eller väldigt litet, för att dessa handelspolitiskt viktiga länder ska förmås respektera hbt-personers mänskliga rättigheter. Detta är inte acceptabelt och här måste Sverige mer konkret arbeta för att använda sitt inflytande inom det handelspolitiska området.

I avvaktan på att förtryckarländerna förändrar sin syn på hbt-personer kommer det att finnas ett stort behov av att bereda hbt-människor på flykt en fristad i Sverige. Det finns redan en lagstiftning som erbjuder denna möjlighet men i praktisk handling har det visat sig svårt att få Migrationsverket att be-

Fel! Okänt namn på

vilja asyl åt hbt-flyktingar. Det förekommer fortfarande att hbt-flyktingar avvisas till länder som Irak. Detta trots att HRW:s rapport beskriver situationen för hbt-personer i Irak som oacceptabel och mycket svår. Detta är inte acceptabelt.

Stockholm den 26 oktober 2010

Börje Vestlund (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Christina Zedell (S)

Fredrik Lundh Sammeli (S)

Hans Ekström (S)

Hillevi Larsson (S)

Kerstin Haglö (S)

Catharina Bråkenhielm (S)

Eva-Lena Jansson (S)

Hannah Bergstedt (S)

Helén Pettersson i Umeå (S)

Jonas Gunnarsson (S)

Louise Malmström (S)